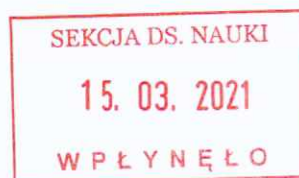

Prof. zw. dr hab. Zbigniew Czachór
Zakład Badań nad Integracją Europejską
Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
Poznań

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Mariusza Brzostka pt. „Demokracja ponadnarodowa w Unii Europejskiej”, napisanej pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. Janusza Ruszkowskiego

KRYTERIUM NR 1: Standardy i przestrzenie badawcze

Recenzowana rozprawa doktorska przygotowana została w ramach Instytutu Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Szczecińskiego. Usytuowana ona jest w następujących przestrzeniach badawczych:

- Obszar wiedzy: Nauki społeczne
- Dziedzina nauki: Nauki społeczne
- Dyscyplina naukowa: Nauki o polityce.

Z uwagi na powyższe jej forma i treść naukowa mieści się standardach naukowo-badawczych i uniwersyteckich oraz w ww. trzech przestrzeniach, co spełnia pierwsze kryterium oceny.

KRYTERIUM NR 2: Konstrukcja formalna i merytoryczna pracy

Praca (w II tomach) liczy 422 strony tekstu podzielonego na 6 rozdziałów. Do tego dochodzą: wstęp, zakończenie, bibliografia, aneks, spis ilustracji i tabel oraz trzy załączniki.

Konstrukcja formalna pracy opiera się na następujących tytułach/zagadnieniach badawczych, które ułożone są logicznie i wynikają z siebie nawzajem:

- Rozdział 1. Podstawy teorii demokracji;
- Rozdział 2. Teoretyczne podstawy demokracji ponadnarodowej;
- Rozdział 3. Wymiar instytucjonalny demokracji ponadnarodowej Unii Europejskiej;
- Rozdział 4. Komponenty demokracji ponadnarodowej w Unii Europejskiej;

- Rozdział 5. Demokracja ponadnarodowa w Unii Europejskiej w obliczu kryzysów;
- Rozdział 6. Wielowymiarowość demokracji.

Tak przygotowana konstrukcja/struktura badawcza ww. pracy jak należy wnioskować wynika z zamierzenia Autora opartego na rozdzieleniu trzech poziomów analizy:

- pierwszej, dotyczącej poziomu ponadnarodowego (supranarodowego i transnarodowego), z naciskiem na sferę oddziaływania politycznego, pozostającą poza zakresem rządów państw członkowskich;
- drugiej, dotyczącej poziomu narodowego ujmowanego jako przestrzeń, w której kluczową rolę odgrywają rządy oraz instytucje krajów członkowskich;
- trzeciej, odnoszącej się do poziomu subnarodowego i wspólnotowego rozumianego jako sfera oddziaływania instytucji państwa członkowskiego i UE.

Ten zabieg metodologiczny uznać należy za uzasadniony, przede wszystkim ze względu na przejrzystość wyводу, konieczność oddzielenia sfery uniwersalnej i czysto teoretycznej od sfery empirycznej, praktycznej, związanej z funkcjonowaniem wewnętrznym Unii Europejskiej (*modus operandi* UE).

Atutem tej konstrukcji są również stosowne merytoryczne podsumowania, bardzo cenne badawczo dla całości rozprawy.

KRYTERIUM NR 3: Pola badawcze

W polskiej literaturze naukowej obejmującej problematykę integracji europejskiej, a zwłaszcza (demokratycznej) legitymizacji systemu polityki europejskiej w ujęciu ponadnarodowym, jak dotychczas widoczny był brak kompleksowych, specjalistycznych, a co najważniejsze pogłębionych opracowań naukowych. Truizmem byłoby stwierdzenie, że podjęcie się takiego zadania badawczego (szczególnie w ujęciu cybernetycznym i kognitywnym) wymagało niemałej erudycji pisarskiej, a także rozległej i uporządkowanej wiedzy.

W recenzowanej rozprawie doktorskiej mamy do czynienia z bardzo interesującym w polskiej literaturze naukowej spojrzeniem na:

- założenia metodologiczne i determinanty badań nad demokracją ponadnarodową;

- pluralistyczne zastosowanie paradygmatów teoretycznych do badania mechanizmów demokracji ponadnarodowej;
- mechanizmy demokratycznego sprawowania władzy w Unii Europejskiej;
- system instytucjonalny Unii Europejskiej;
- ponadnarodową partycypację demokratyczną w UE;
- podmiotowość demokratyczną w UE.

KRYTERIUM NR 4: naukowe znaczenie podjętego zagadnienia badawczego

Podjęty przez Autora temat jest ważny ze względu na:

- udaną próbę powiązania demokracji ponadnarodowej z czynnikami i podmiotami wpływającymi na system Unii Europejskiej;
- ukazanie potencjału demokracji ponadnarodowej UE w zakresie kształtowania systemu integracji europejskiej;
- słuszny zamiar Autora co do precyzyjnego przedstawienia miejsca i roli instytucji demokracji ponadnarodowej UE;
- potrzebę zaprezentowania demokracji ponadnarodowej w Unii Europejskiej w kontekście dotyczących ją kryzysów.

Temat pracy jest właściwie sformułowany i odpowiada treści dysertacji.

Uzasadnienie pojęciowe i teoretyczne treści tytułu i samej pracy w stopniu wystarczającym spełnia oczekiwania recenzenta.

Poza tym należy uznać, że naukowe znaczenie podjętego zagadnienia badawczego potwierdza się w poglądach Autora recenzowanej pracy, odnoszących się do wielopoziomowej, wielowarstwowej i wieloprzestrzennej architektury integracyjnej. Zasadnie przyjmuje on, że demokracja ponadnarodowa poprzez koncentrację na pluralistycznych zbiorach, a nawet sieciach i multisferycznych układach oraz podmiotowych i przedmiotowych powiązaniach może przynosić jednocześnie pozytywne jak i negatywne rezultaty. Z jednej strony anarchizuje system integracyjny, generując wadliwe, wymykające się spod kontroli, błędne i niewłaściwe decyzje, które nie prowadzą do rozwiązania wielu problemów integracyjnych. Z drugiej sprawia, że mimo wielu dysfunkcyjności Unia Europejska osiąga cel jakim jest utrzymanie systemu w stanie względnej równowagi poprzez podejmowanie istotnych decyzji politycznych i stanowienie skutecznego prawa – szczególnie w sferze gospodarczej (Rynek Wewnętrzny). W tym kontekście uznać

można, że gdyby nie „demokratyczny regulacyjny kosmos wielocentrycznej/wielopoziomowej integracji”, w trakcie kryzysów dotyczących UE, mogłoby dojść do znacznie poważniejszych napięć i konfliktów.

KRYTERIUM NR 5: systemowe ujęcie całości dysertacji

Struktura systemowa pracy doktorskiej przygotowanej przez mgr Mariusza Brzostka jest uzasadniona – generalnie rzecz ujmując. Jest przejrzysta redakcyjnie i treściowo, co pozwoliło jej autorowi dobrze przygotować się do weryfikacji postawionych w pracy hipotez.

Systemowa zawartość recenzowanej pracy doktorskiej – jak należy wnioskować – wynika też ze słusznego zamierzenia Autora opartego na rozdzieleniu kilku poziomów analizy:

- pierwszej, dotyczącej współczesnego rozumienia demokracji;
- drugiej, związanej z problematyką demokracji w UE;
- trzeciej, odwołującej się do ponadnarodowej sfery funkcjonowania systemowego UE.

Ten zabieg metodyczno - metodologiczny uznać należy za uzasadniony, przede wszystkim ze względu na przejrzystość wyводу, konieczność oddzielenia sfery uniwersalnej (teoretyczno-pojęciowej) od sfery empirycznej - praktycznej, związanej z próbą ukazania systemu kształtowania demokracji ponadnarodowej w UE, w ujęciu praktycznym.

Tak zbudowana naukowo praca wywołuje jednak określone problemy merytoryczne, na które należy zwrócić szczególną uwagę, co poniżej:

1. Wstęp recenzowanej pracy jest szczególnie ważny, gdyż zawiera opis podstaw przygotowanej pracy doktorskiej. Bez wątpienia zaletami narracji zawartej w treści Wstępu są:

- wyjaśnienia dotyczące uzasadnienia wyboru tematu pracy, celów pracy, metodologii oraz pytań badawczych;
- ekspozycja hipotez rozprawy doktorskiej;
- prezentacja zawartości pracy doktorskiej i literatury przedmiotu.

Z drugiej strony do wad Wstępu zaliczyć można zbyt syntetyczny (ogólny/skromny) charakter rozważań tam prowadzonych, skutkujący:

- brakiem generalnej hipotezy badawczej, która mogłaby dotyczyć np. sensu badawczego/politologicznego i politycznego ponadnarodowej demokratyzacji Unii Europejskiej. Zaprezentowane tam hipotezy mogą być uznane za częściowe, a i tak jest z nimi problem, gdyż mają one typowy charakter truizmów naukowych;
- brakiem nowatorskich, precyzyjnych i rozbudowanych odniesień dotyczących teorii i paradygmatów badawczych, na których Autor opiera swe badania i analizę;
- bardzo oszczędnym odwołaniem się do metodologicznego aspektu przygotowanej rozprawy doktorskiej /słabym uzasadnieniem wybranych metod badawczych, ze szczególnym uwzględnieniem analizy systemowej.

KRYTERIUM NR 6: Atuty badawcze

Recenzowana praca doktorska zawiera wiele interesujących poznawczo zagadnień badawczych takich jak:

- modele normatywne, funkcjonalne i aksjologiczne demokracji z ich przeniesieniem na UE;
- zestawienie trójpodziału władzy w państwie narodowym i systemie Unii Europejskiej;
- katalog demokratycznych kompetencji państwa i UE;
- proces odwzorowania demokracji narodowej w wymiarze ponadnarodowym;
- proces konstruowania instytucji ponadnarodowych;
- pluralizm wartości, poglądów i instytucji w przestrzeni narodowej i ponadnarodowej;
- konsekwencje zarządzania/rządzenia wielopoziomym systemem UE;
- *demos* na poziomie ponadnarodowym (?);
- tzw. deficyt demokracji w UE (spór o jego istnienie);
- autorskie odniesienia do teorii europeizacji.

Na szczególną uwagę zasługuje tu podział zastosowany przez Autora, a dotyczący demokratycznego zaangażowania UE i jej instytucji (reprezentacja i partycypacja) związany z: - członkostwem państwa w Unii Europejskiej (aspekt demokratyczny); - zapewnieniem skuteczności decyzji politycznych UE na poziomie krajowym; - demokratyczną koordynacją polityki europejskiej w kontekście procesu

decyzyjnego UE; - rolę władz UE i państwa w systemie UE. Zabrakło tu jednak rozważań na temat procesu europeizacji/demokratyzacji parlamentaryzmu w UE (szczególnie roli parlamentów narodowych w równoważeniu pierwiastka demokracji ponadnarodowej w UE, także w relacji do Parlamentu Europejskiego). Recenzent nie mógł też doszukać się pogłębionej analizy demokratycznej (?) legitymizacji UE i to na dodatek w ujęciu systemowym. To co na ten temat napisano w pracy (od s.212) nie jest dla recenzenta satysfakcjonujące i mieści się w rozważaniach podręcznikowych z zakresu europeistyki.

Atutem badawczym recenzowanej pracy jest także wykazanie, że zwiększanie legitymacji demokratycznej i przejrzystości mechanizmów podejmowania decyzji w UE oraz promowania idei demokracji w europejskich procesach decyzyjnych wpływa na zwiększanie zdolności Unii do osiągnięcia celów, zaspokajania potrzeb społecznych oraz skutecznego i efektywnego rozwiązywania wielu problemów obecnych w przestrzeni UE.

KRYTERIUM NR 7: metody badawcze

Należy uznać, że tak metodologicznie skonstruowana praca niesie określone naukowe korzyści, ale też problemy i wątpliwości, na które należy zwrócić szczególną uwagę. Z treści Wstępu wynika, że dla realizacji przyjętych przez siebie celów (zamierzeń) badawczych Doktorant wykorzystuje, co cenne metodę i analizę systemową, która bez wątpienia pozwala na odnoszenie badanej rzeczywistości do istniejących już systemowych wzorców analitycznych. Prezentacja badawcza analizy systemowej zawarta w ww. Wstępie jest zadaniem recenzenta zbyt skromna tzn. niewystarczająca. A szkoda, gdyż analiza systemowa pozwala badać określoną całość (tu system demokracji ponadnarodowej) w sposób bardziej usystematyzowany i szczegółowy z punktu widzenia interakcji typu *opt-in* i *opt-out* oraz *feed-back* czy *intra-conversion*, także tych, które w recenzowanej pracy podporządkowane zostały modelowi teoretycznemu w obszarze paradygmatycznym neo i neo-neofunkcjonalizmu. Warto tu także krytycznie dodać, że jeszcze trudniejsze w tym zakresie jest wykazanie/znalezienie w treści rozprawy dowodów, że Autor te metodę faktycznie zastosował (?) Nie wystarczy zapowiedź zastosowania metody zawarta na stronach Wstępu (robi to większość doktorantów), ale trzeba ją wpisać w weryfikację hipotez i bezpośrednią analizę materiału empirycznego.

Recenzent pragnie przypomnieć Doktorantowi, że analiza systemowa (zapowiedziana we Wstępie pracy) to nie to samo, co teoria systemu/systemów. W tym drugim przypadku na szczęście Autor wykazał się kompetencją badawczą. Dotyczy to m.in. teorii chaosu systemowego, teorii entropii i kumulacji entropii w trzech wymiarach (materialnym, energetycznym i informacyjnym), otwartych struktur/systemów dyssypatywnych, homeostazy, stanów systemowych (identyfikowanych przez atraktory), równań rekursywnych oraz fluktuacji systemowych.

Na koniec tego wątku warto dodać, że zaletą analizy systemowej jest także to, że dzięki niej otrzymujemy szansę odpowiedzi dlaczego tak, a nie inaczej funkcjonuje badany system (tu demokracji ponadnarodowej): poszczególne jego elementy (uczestnicy-podmioty oraz interakcje, role i wartości legitymizacyjne/legitymizujące), które przesądzają o jego charakterze. Co o tym decyduje, dlaczego np. pewne typy rozwiązań instytucjonalno-zarządczych (np. relacje egzekutywa-legislatywa) powtarzają się czy pojawiają nowe, jakie są możliwości przyszłych zachowań wewnątrz systemu i dlaczego zmiany na poziomie jego elementów nie zawsze są nośnikami zmian zasadniczych dla istnienia danego systemu. Dzięki zastosowaniu analizy systemowej możliwe jest porównywanie zmienności procesu instytucjonalizacji systemu demokracji w UE (systemu politycznego UE) w różnych jej obszarach i czasie, co pozwala na formułowanie wniosków posiadających walor uniwersalności, a dotyczących jego przyszłej ewolucji.

KRYTERIUM NR 8: dyscyplina i zaangażowanie badawcze

Na podkreślenie zasługuje dyscyplina badawcza Autora w procesie dociekań i wyciągania wniosków. Prowadzony wywód jest co do zasady skupiony i precyzyjny. Tym samym narracja badawcza pracy doktorskiej w ostatecznej ocenie odpowiada wymogom formalnym badań naukowych. Sprzyja generalnie rzecz ujmując czytelności falsyfikacji hipotez i potwierdza logikę ich weryfikacji i zastosowanej analizy.

Problemem a zarazem celem badawczym recenzowanej rozprawy doktorskiej w ujęciu generalnym jest bez wątpienia próba wykazania determinant - głównie natury poznawczej przekształcania demokracji narodowej w ponadnarodową w systemie UE. Postawione w pracy pytania badawcze wydają się być uzasadnione. Autor z

powodzeniem, przekonywująco odpowiada na nie w toku prowadzonych przez siebie rozważań.

Doktorant konsekwentnie i logicznie przeprowadził dowody mające na celu wykazanie wzajemnych oddziaływań na siebie elementów demokratyczności systemu Unii Europejskiej, także w rozumieniu dysfunkcyjnym (kryzysowym) Mgr M. Brzostek z zaangażowaniem udowadnia, że UE dokonała przededefiniowania sposobu realizacji swe legitymizacyjnej, demokratycznej podmiotowości.

KRYTERIUM NR 9: źródła prowadzonych badań

Rozprawa doktorska mgr Mariusza Brzostka została opracowana z wykorzystaniem bibliografii, zawierającej rozbudowany zbiór dokumentów i dużą ilość monografii, artykułów naukowych, co zasługuje na uwagę i uznanie. Jest to z pewnością efekt erudycji i dobrego przygotowania Autora recenzowanej pracy. Źródła te dla całości pracy, założeń/pytań badawczych i zastosowanej analizy okazały się bardzo istotne, a szczególnie dla próby udowodnienia hipotezy o systemowym uwarunkowaniu kreacji demokracji ponadnarodowej w UE.

W recenzowanej pracy z punktu widzenia źródłowej zawartości poszczególnych punktów/rozdziałów Autor stara się być bardzo konkretny. Autor dość dobrze porusza się po współczesnych dokonaniach badawczych zawartych w literaturze, na którą się powołuje. Czyni to nie zawsze przekonująco, ale generalnie jego warsztat badawczy wydaje się być wystarczający.

W pracy właściwie nie odniesiono się do dokumentów i opracowań Konwentu Europejskiego czy też negocjacji dotyczących Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy oraz traktatu lizbońskiego, których to analiza z pewnością pozwalałaby ocenić stosunek decydentów politycznych do demokracji ponadnarodowej i procesu jej kreowania. Do tego dochodzi problem deficytu analizy na temat roli parlamentów narodowych w UE – co dla pracy mogłoby być bardzo cenne.

KRYTERIUM NR 10: zakończenie i przyjęte wnioski

Autor w wyjątkowo krótkim (jak na taką objętość całości rozprawy) zakończeniu swej rozprawy doktorskiej udowadnia, że przyjęte przez niego przesłanki i dowody, potwierdzone w analizowanym materiale badawczym prowadzą do pozytywnej weryfikacji założonych przez niego hipotez badawczych, co należy bez wątpienia

uznać. W zakończeniu brakuje jednak punktów krytycznego ujęcia funkcjonalności demokracji ponadnarodowej w kontekście systemu podejmowania decyzji w UE, wyeksponowania jej słabych punktów, deficytów i skomplikowania zarówno jakościowego jak i ilościowego.

W ujęciu merytorycznym recenzent w pełni podziela wniosek końcowy Doktoranta, iż kluczem do zrozumienia roli Unii Europejskiej, precyzyjniej jej ponadnarodowej demokracji, jest odrzucenie założenia, że rzeczywistości ma ona charakter statyczny. Implementacja teorii entropicznych (I. Prologine'a, C. Schannona) pozwala zatem lepiej zrozumieć zmienność struktury (w rozumieniu konstruktywizmu poznawczego) jako całości, w odróżnieniu od jej elementów.

Z uwagi na powyższe skonstatować można, że rozważania Kandydata do stopnia doktora prowadzą do rozwinięcia koncepcji pluralistycznej (demokratycznej) i otwartej integracji europejskiej przyjmującej za aksjomat trzy następujące cechy:

- rządy państw nie mają już monopolu na decyzje, który podejmowane są na wielu polach (w wielu przestrzeniach) integracji, w których odgrywają one nadal istotną rolę;
- ustrojowy i decyzyjny wielopoziomowy *mix*, w ramach którego nakładają się na siebie sfery ponadnarodowe i międzyrządowe, doprowadza do zmiany pozycji państw i rządów krajów członkowskich w zakresie kontroli nad procesem politycznym zarówno krajowym jak i europejskim;
- tradycyjny podział na sferę wewnętrzną i zewnętrzną integracji ulega zamazywaniu z powodu rosnącego znaczenia podmiotów supranarodowych, które stają się dla państw rywalem (konkurentem), ale także demokratycznym (legitymizowanym demokratycznie?) partnerem uczestniczącym w rozwiązywaniu wielu problemów i kryzysów w UE.

Konkluzje

W konsekwencji wieloaspektowej i wielowymiarowej analizy mgr Mariusz Brzostek interesująco naukowo odniósł się do następujących tematów:

- rządzenie w przestrzeni ponadnarodowej;
- zasady i regulacje ustrojowe UE;
- deficyt demokracji (narodowej czy ponadnarodowej?) w UE;
- proces poszukiwania skutecznego mechanizmu kontroli demokracji;

- problemu odpowiedzialności demokratycznej w funkcjonalnym i dysfunkcyjnym systemie UE;
- poziomy władzy w ramach modelu *multi-level governance* w Unii Europejskiej.

Realizując dość dobrze przemyślaną koncepcję pracy Autor udanie zrealizował założenia badawcze. Dostatecznie zdefiniował cele badań, przedstawił hipotezy, a następnie podjął próbę przeprowadzenia ich weryfikacji. Wykorzystał do tego specjalistyczną wiedzę w zakresie wewnętrznego funkcjonowania systemu integracji europejskiej oraz polskiej europejskiej. W wyniku tego przygotował istotne poznawczo ujęcie problematyki demokracji ponadnarodowej w UE.

Autor niniejszej recenzji stwierdza, że mgr Mariusz Brzostek w jego rozprawie doktorskiej dokonał dostatecznego usystematyzowania wiedzy i badań w zakresie pozycjonowania procesów demokratyzowania UE. Dlatego wkład jego rozprawy do nauk społecznych/nauk o polityce i administracji polega na zaproponowaniu systemowej analizy politologicznej, która może być bardzo pomocna w całościowym zrozumieniu relacji (interakcji) pomiędzy:

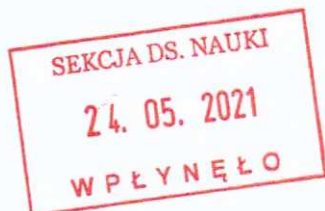
- elementami demokratycznego konstytuowania systemu UE;
- nadsystemem UE a systemem demokracji zinstytucjonalizowanej (PE, KE, TSUE);
- systemem a jego elementami (instytucjami i głównie państwami członkowskimi)

Oceniając pozytywnie dorobek naukowy mgr M. Brzostka oraz zasługujący na akceptację poziom jego rozprawy doktorskiej należy stwierdzić, iż jest on przygotowany do uzyskania stopnia naukowego doktora. Przekonanie to stanowi podstawę do stwierdzenia, iż rozprawa doktorska mgr Mariusza Brzostka spełnia ustawowe wymogi stawiane rozprawom doktorskim i stanowi podstawę mego wniosku o dopuszczenie Doktoranta do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Poznań, 15 marca 2021 r.

prof. zw. dr hab. Zbigniew Czachór

Poznań, 22.5.2021.

Prof. dr hab. Zbigniew Czachór
Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu

Wniosek o wyróżnienie rozprawy doktorskiej magistra Mariusza Brzostka
pt. *Demokracja ponadnarodowa w Unii Europejskiej* (Szczecin 2021, ss. 420)

Po zapoznaniu się z rozprawą doktorską magistra Mariusza Brzostka pt. „Demokracja ponadnarodowa w Unii Europejskiej” (Szczecin 2021, ss. 420) oraz po napisaniu recenzji tego niezwykle interesującego i oryginalnego opracowania, postanowiłem wystąpić z wnioskiem o jego wyróżnienie.

W uzasadnieniu tego wniosku chciałbym podkreślić wysoką jakość recenzowanej rozprawy, innowacyjne ujęcie tematyki z wykorzystaniem niezwykle rzadko stosowanego w naukach politycznych podejścia entropicznego, czy analizy struktur dyssypatywnych Prigogine’a. Do tego należy dodać postulatyczny charakter wielu wniosków i inspirujących autorskich ustaleń zawartych w pracy.

Jeżeli do tego dodamy fakt, że demokracja ponadnarodowa – jako ulokowana poza swoim naturalnym środowiskiem państwowym - jest obszarem niezwykle wymagającym dla badacza zarówno pod względem teoretycznym, jak i metodologicznym oraz jest wciąż bardzo słabo zbadana w naukach o polityce, to wydaje się, że wniosek o wyróżnienie tego opracowania jest ze wszech miar zasadny.

Rozprawa doktorska Mariusza Brzostka jest dowodem na odwagę Autora w stawianiu celów badawczych oraz w podejmowaniu wyzwań i świadczy, że jest on w pełni ukształtowanym badaczem, świadomym zadań i wyzwań, przed którymi stoi. W odpowiedzi na te wyzwania mgr M. Brzostek zastosował w pracy innowacyjne instrumentarium badawcze. Wspierając się teorią ponadnarodowości, teorią europeizacji oraz wielopoziomowego zarządzania, a dodatkowo umiejętnie zastosował rzadko wykorzystywane w naukach o polityce

teorie entropiczne, i równania rekursywne. Opierając się na procesach demokratyzacyjnych w Unii Europejskiej, szczególnie zachodzących w wymiarze instytucjonalnym na poziomie ponadnarodowym, Autor podejmuje dyskusję z klasycznym i już niezwykle wyeksploatowanym „deficytem demokracji” w Unii Europejskiej.

Nie ulega wątpliwości, że wyróżnienie rozprawy doktorskiej mgra Mariusza Brzostka pt. „Demokracja ponadnarodowa w Unii Europejskiej” napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Janusz Ruszkowskiego, nie tylko odda wkład pracy Autora, ale także będzie dla niego impulsem do podejmowania kolejnych odważnych i bezkompromisowych wyzwań badawczych.

Powyższa – siłą rzeczy skondensowana – argumentacja utwierdza mnie w przekonaniu, że wyróżnienie rozprawy doktorskiej mgra Mariusza Brzostka jest w pełni naukowo uzasadnione.

